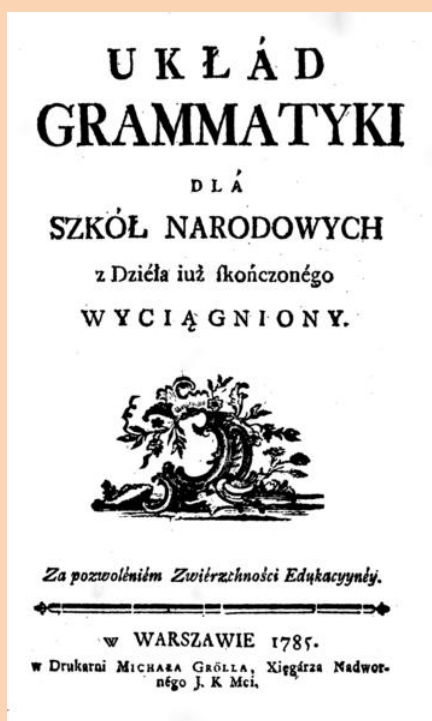

14 października 1773

Obradujący w Warszawie sejm, zwołany na żądanie zaborców dla zatwierdzenia pierwszego rozbioru Polski, powołał do życia **Komisję Edukacji Narodowej**, pierwsze w Europie ministerstwo oświaty. KEN przejęła opiekę nad szkołami zakonu jezuitów, skasowanego przez papieża Klemensa XIV. Jej zadaniem była reforma systemu szkolnictwa w Polsce, opracowanie nowoczesnych programów i metod nauczania, wydanie nowych podręczników.

Wykształcenie młodego pokolenia Polaków w oparciu o najnowsze zdobycze wiedzy, wychowanie patriotyczne i przygotowanie obywatelskie stanowiły istotną część głębszych reform Rzeczypospolitej, których przeprowadzenie postulowano od połowy XVIII wieku.

14 października, w rocznicę utworzenia Komisji Edukacji Narodowej, świętowany jest w Polsce Dzień Edukacji Narodowej, powszechnie zwany Dniem Nauczyciela.

Strona tytułowa „Układu gramatyki dla szkół narodowych”, podręcznika wydanego w 1785 z inicjatywy Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych.

Póki w narodzie myśl swobody żyje,
Wola i godność, i męstwo człowiecze,
Póki sam w ręce nie odda się czyje
I praw się swoich do życia nie zrzecze,

To ani łańcuch, co mu ściska szyję,
Ani utkwione w jego piersiach miecze,
Ani go przemoc żadna nie zabije -
I w noc dziejowej hańby nie zawlecze.

Zginać on może z własnej tylko ręki:
Gdy nim owładnie rozpacz senna, głucha,
Co mu spoczynek wskaże w grobie miękkiej

I to zwątpienie, co szepcze do ucha:
Że jednym tylko lekarstwem na męki
Jest dobrowolne samobójstwo ducha.

Adam Asnyk, *Nad głębiami*, XXIX

Najbardziej zasłużeni działacze Komisji Edukacji Narodowej

Michał Jerzy Poniatowski, biskup płocki,
prymas od 1784, prezes KEN.

Hugo Kołłątaj, ideolog polskiego oświecenia,
rektor i reformator Akademii Krakowskiej.

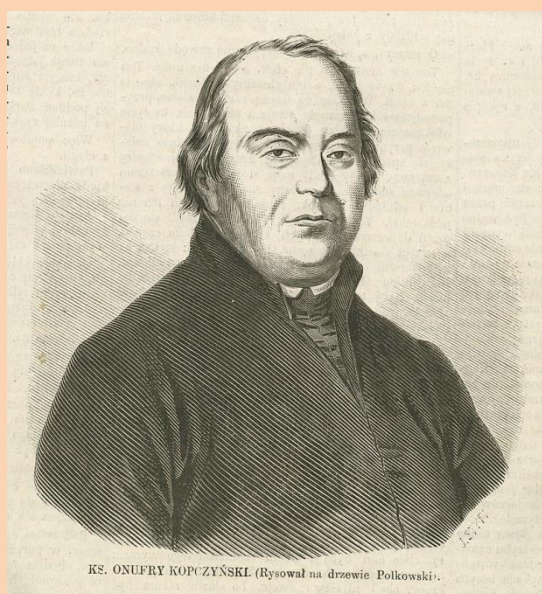

Grzegorz Piramowicz, jezuita, sekretarz i główny organizator powołanego w 1775 r. przez KEN Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych.

Ignacy Potocki, prezes Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych.

Onufry Kopczyński, pijar, nauczyciel szkół pijarskich i Collegium Nobilium, członek Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych; autor pierwszego podręcznika polskiej gramatyki „Gramatyka dla szkół narodowych” (na klasę I, II, III).

Książę Adam Kazimierz Czartoryski

Joachim Litawor Chreptowicz

Andrzej Hieronim Zamoyski

Źródło ilustracji: Wikimedia Commons

Opracowała Elżbieta Łukaszewska